

1 Todistustaakka

1.1 Mitkä ovat todistustaakkasäännöt?

Siviililain (*Code civil*) 1353 §:n mukaan sen, joka vaatii velvoitteen täyttämistä, on näytettävä velvoite toteen. Vastaavasti sen, joka väittää täyttäneensä velvoitteen, on näytettävä tämä toteen.

Kummankin osapuolen on siis periaatteessa todistettava väitteensä todenmukaisuus (siviiliprosessilain 9 §).

1.2 Onko olemassa sääntöjä, joiden nojalla tiettyjä tosiseikkoja pidetään sellaisina, ettei niiden toteen näyttäminen ole tarpeen? Millaisissa tapauksissa? Onko tiettyjen oletusten kumoaminen mahdollista esittämällä vastatodistelua?

Tiettyissä tapauksissa on oletettavia, joiden perusteella ei tarvitse esittää todisteita sellaisesta tosiseikasta, jonka osoittaminen olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Näiden oikeusolettamien perusteella todistustaakka tavallaan siirtyy väitteen esittäjältä vastapuolelle. Yleensä oletamat ovat kumottavissa, jolloin voidaan esittää vastanäyttöä. Esimerkiksi avioliiton aikana syntyneen lapsen isäksi oletetaan äidin aviomies. Isyyden kiistämiskanne on kuitenkin mahdollinen. Harvinaisemmissa tapauksissa oletamat ovat kumoamattomia, jolloin niihin ei ole mahdollista esittää vastanäyttöä.

1.3 Missä määrin oikeuden on vakuuttava jostakin tosiseikasta voidakseen perustaa tuomionsa tällaisen tosiseikan olemassaoloon?

Tuomioistuin voi perustaa päätöksensä ainoastaan sellaisiin tosiseikkoihin, jotka on näytetty toteen tai joita ei ole kiistetty.

2 Todisteiden vastaanottaminen

2.1 Edellyttääkö todisteiden vastaanottaminen aina asianosaisen pyyntöä, vai voiko tuomari tiettyissä tapauksissa hankkia todisteita oma-aloitteisesti?

Tuomari voi määrätä selvityksen hankkimisesta joko asianosaisen pyynnöstä tai omasta aloitteestaan.

2.2 Mitä seuraa sen jälkeen, kun asianosaisen pyyntö todisteiden vastaanottamisesta on hyväksytty?

Kun tuomari määrää selvityksen hankkimisen asianosaisen pyynnöstä, tuomioistuimen kirjaaja ilmoittaa tehtävään määrätylle tekniselle asiantuntijalle hänen tehtävänsä sisällön. Asiantuntija kutsuu asianosaiset läsnäoleviksi kaikkiin suoritamiinsa toimiin. Jos tarvitaan asiantuntijatodistelua, sitä ei voida aloittaa ennen kuin osapuoli on maksanut tuomioistuimen määräämän talletuksen (*consignation*), joka toimii vakuutena asiantuntijan palkkion maksamiselle. Kaikki toimet asian selvittämiseksi suoritetaan osapuolten läsnäollessa.

2.3 Millaisissa tapauksissa oikeus voi evätä asianosaisen esittämän pyynnön todisteiden vastaanottamisesta?

Tuomioistuin voi hylätä asian selvittämistointia koskevan pyynnön, jos se katsoo, että sillä voidaan korvata sen osapuolen laiminlyönti, jolla on todistustaakka, tai jos se ei ole tarpeen.

2.4 Mitä erilaisia todistelukeinoja on olemassa?

Ranskan siviililainsäädännössä erotetaan toisistaan seuraavat. Tosiseikka (esimerkiksi onnettomuus) voidaan näyttää toteen millä keinolla hyvänsä (asiakirja, todistajanlausunto tms.). Oikeustoimen (esimerkiksi sopimuksen tai lahjoituksen) toteen näyttämiseksi on periaatteessa esitettävä kirjallinen todiste. Laissa on kuitenkin säädetty tästä poikkeuksia esimerkiksi sellaisten oikeustoimien osalta, joiden arvo jää tietyn asetuksella määritetyn rajan alapuolelle, tai kun kirjallista todistetta ei ole mahdollista esittää. Elinkeinoharjoittajien välillä periaatteena on vapaa todistelu myös oikeustoimien osalta.

2.5 Millä tavoin todisteita voidaan ottaa vastaan todistajilta? Tapahtuuko se eri tavoin kuin todisteiden vastaanottaminen asiantuntijoilta? Mitä sääntöjä sovelletaan kirjallisiin todistajanlausuntoihin ja asiantuntijalausuntoihin?

Todistajanlausunto voidaan esittää kahdella eri tavalla: suullisesti esitutkinnan yhteydessä tai kirjallisesti todistuksella, jonka on täytettävä tietyt muotovaatimukset. Kirjallisessa todistuksessa on erityisesti mainittava todistajan nimi ja tarvittaessa hänen mahdollinen suhteensa johonkin osapuolista (sukulaisuus-, lankous-, alaisuus- tai yhteistyösuhde tai yhteiset edut). Todistuksessa on myös mainittava, että se on laadittu esitettäväksi oikeudenkäynnissä ja että sen laatija on tietoinen siitä, että väärän todistuksen antamisesta voidaan määrätä rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Todistajanlausunto voi olla myös todistus tosiseikan notorisuudesta (*acte de notoriété*), millä tarkoitetaan kahden tai useamman todistajan tuomioistuimen edessä tai julkisen notaarin luona tekemää asiakirjaa.

Asiantuntijalausunto on erotettava todistajanlausunnosta, sillä se on selvittämistoimi, joka on uskottu tietyn alan asiantuntijalle puhtaasti teknisen lausunnon saamiseksi seikasta, josta osapuolet ovat antaneet oman selvityksensä. Asiantuntija antaa lausuntonsa joko suullisesti tai kirjallisesti. Kirjallinen lausunto on muodoltaan raportti, joka sisältää muun muassa osapuolten kirjalliset huomautukset. Asiantuntijan lausunto ei sido tuomaria.

2.6 Onko joillakin todistelukeinoilla suurempi painoarvo kuin toisilla?

Virallisella asiakirjalla (*acte authentique*), jonka viranhaltija (notaari, haastemies) on laatinut virkansa puolesta, on julkinen luotettavuus, ellei sitä osoiteta väärennökseksi.

Virallisesti vahvistamattomalla asiakirjalla, joka on laadittu ilman viranhaltijan myötävaikutusta asianosaisten kesken ja varustettu asianosaisten allekirjoituksilla, on julkinen luotettavuus, jollei toisin todisteta.

Todistajanlausuntojen ja muiden todistelukeinojen luotettavuus jätetään tuomarin vapaaseen harkintaan.

2.7 Onko tiettyjen tosiseikastojen todistaminen sidottu määrätynlaiseen todistelumenettelyyn?

Kuten 2.4 kohdassa todetaan, kirjallinen todiste on välttämätön sellaisen oikeustoimen toteen näyttämiseksi, jonka arvo on yli 1 500 euroa. Sen sijaan tosiseikka voidaan näyttää toteen myös millä tahansa muulla tavalla.

2.8 Velvoittaako laki todistajat todistamaan?

Jokainen on velvollinen avustamaan oikeutta totuuden selville saamisessa.

2.9 Millaisissa tilanteissa todistajat voivat kieltäytyä todistamasta?

Jos henkilö on saanut ammatinsa harjoittamisen yhteydessä salassapitovelvollisuuden piiriin kuuluvia tietoja, hänen on kieltäydyttävä todistamisesta rikosoikeudellisen seuraamuksen uhalla. Lisäksi todistaja voi kieltäytyä todistamasta erityisistä syistä, jos hänellä on laillinen este (matkustaminen on mahdotonta, sairaus, ammatilliset syyt). Tuomioistuin arvioi, onko este laillinen.

2.10 Voidaanko todistamisesta kieltäytyvää henkilöä rangaista tai pakottaa hänet todistamaan?

Niskoittelevat todistajat ja ne, jotka ilman laillista syytä kieltäytyvät todistamasta tai vannomasta valaa, voidaan tuomita enintään 3 000 euron suuruiseen sakkoon.

On myös korostettava, että väärän todistuksen antaminen on rikosoikeudellisesti rangaistavaa.

2.11 Onko olemassa henkilöryhmiä, joita ei voida kuulla todistajina?

Ketä tahansa voidaan kuulla todistajana, lukuun ottamatta asianosaisia ja henkilöitä, jotka eivät ole kelpoisia todistamaan oikeudessa. Tämä tarkoittaa, että alaikäiset, vajaavaltaiset täysi-ikäiset ja henkilöt, joiden saamaan rikostuomioon liittyy kansalaisoikeuksien menettäminen, eivät voi todistaa. Tuomioistuin voi kuitenkin kuulla heitä ilman valaa. Myöskään lapsia ei voida kuulla väitteistä, joita aviopuolisot ovat esittäneet avioero- tai asumuserovaatimuksen tueksi.

2.12 Mikä on tuomarin ja asianosaisten asema todistajankuulustelussa? Millä edellytyksillä todistajaa voidaan kuulla käyttämällä hyväksi erilaisia teknisiä apuneuvoja, kuten videoneuvottelua?

Tuomari johtaa todistajan kuulustelua ja esittää hänelle kysymyksiä. Läsnäolevat osapuolet eivät saa keskeyttää todistajaa eivätkä puhutella tätä suoraan, jotta he eivät vaikuttaisi todistajaan. Tuomari esittää todistajalle kysymykset, jotka asianosaiset haluavat esittää, jos hän katsoo sen aiheelliseksi.

Ei ole estettä sille, että tuomioistuin tallentaa todistajankuulustelun äänen, kuvan tai äänen ja kuvan tallentavalla laitteella, jos olosuhteet sitä vaativat (kuten esimerkiksi maantieteellinen etäisyys).

3 Näytön arviointi

3.1 Estääkö se, että todiste on hankittu lainvastaisin keinoin, tuomioistuinta ottamasta todistetta huomioon tuomiossa?

Tuomioistuin ei ota huomioon todisteita, jotka on saatu vilpillisellä tavalla (kuten piilokameralla tai äänittämällä puhelu toisen osapuolen tietämättä) tai siten, että oikeutta yksityisyyteen on loukattu.

3.2 Käykö lausumani todisteesta ollessani itse asianosaisena asiassa?

Oikeudenkäynnin osapuolen omilla lausumilla ei ole todistusarvoa.

Päivitetty viimeksi: 07/09/2021

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät Euroopan oikeudellisen verkoston kansalliset yhteysviranomaiset. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Komissio tai Euroopan oikeudellinen verkosto eivät ole vastuussa tiedoista, joita esitetään tai joihin viitataan tällä sivustolla. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.